

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין 5.)

מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע כ"ד ניסן תשע"ז

גליון
260

כתובות דף צ"ו. יום ב' א' דסוכות תשפ"ג

דף צ"ו - ע"א

פרק אחד עשר - אלמנה ניזונת

משנה . אלמנה הניזונת מנכסי יתומים, בין לאנשי גליל - שמתחייבים בכתובה שיהיו היורשים חייבים לזונה כל זמן שהיא אלמנה, ובין לאנשי יהודה - שהתחייבו רק כל זמן שלא יתנו לה כתובה, כל זמן שזנים אותה מעשה ידיה שלהן, וכשם שתקנו חכמים שמעשה ידיה לבעלה תחת מזונות.

אין יורשי הבעל חייבים בקבורת אלמנה, שהרי חיוב בעלה בקבורתה הוא תחת כתובתה, ולכן יורשיה היורשים כתובתה הם חייבים בקבורתה.

מציאת אלמנה לעצמה ולא ליתומים הזנים אותה, שלבעלה תקנו מציאתה משום איבה, אך לא איכפת לן אם תהיה איבה בינה לבין היתומים.

כל המלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים הזנים אותה, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה ורחיצת פניו ורגליו, שהם מלאכות של חיבה.

כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו, חוץ מהתרת מנעל - שהרואה אומר עבד כנעני הוא, ובמקום שמכירים אותו מותר, ואם מניח תפילין מותר גם במקום שאין מכירים אותו, שאין דרך עבדים להניח תפילין.

כל המונע תלמידו מלשמש - כאילו מונע ממנו חסד, לרב נחמן בר יצחק אף פורק ממנו יראת שמים.

אלמנה שתפסה מטלטלים למזונותיה, אף שגובים למזונות רק מקרקע - מה שתפסה תפסה. תפסה מטלטלים לכתובתה - לרבינא ורבא מוציאים מידה, למר בר רב אשי אין מוציאים.

אלמנה שלא תבעה מזונותיה שתיים ושלוש שנים - איבדה מזונותיה למפרע ולא להבא. ושתי לשונות באיזו אשה השיעור שתיים ובאיזו שלש: א. עניה שתיים ועשירה שלש. ב. פרוצה שתיים וצנועה שלש.

יתומים האומרים שכבר נתנו דמי מזונות לשנה הבאה - כל זמן שלא נשאת עליהם להביא ראיה, מפני שהנכסים בחזקתה שהרי נשתעבד לה בתנאי בית דין, ואם תובעת אחר שנישאת מזונות משנים שעברו - עליה להביא ראיה, שאין הנכסים בחזקתה.

דף צ"ו - ע"ב

אלמנה המוכרת נכסי בעלה לצורך מזונות וכתובה - לרבי יהודה בשטרות למכירת המזונות כותבת 'למזונות מכרתי', ובמכירה לכתובה כותבת 'לכתובה מכרתי', ולרבי יוסי מוכרת וכותבת סתם. וטעמם:

א. נחלקו בשאלה הקודמת, לרבי יהודה - הנכסים בחזקת היתומים, ולכן אם לא תפרש מה שמוכרת למזונות, יטענו היתומים שמכרה לכתובתה עד שנפרעה כולה, וכשתטעון שאם כן יתנו לו מזונות שאכלה, יאמרו שכבר שילמו לה, ויהיו נאמנים. לרבי יוסי - הנכסים בחזקתה, ותהא נאמנת שלא קיבלה מזונותיה, ולכן עדיף לה לסתום השטרות,

שאם לא ישאר נכסים ביד היתומים, תחשב כל מה שמכרה למזונות, ותטרוף כתובתה מלקוחות שקנו קרקעות מבעלה, שמזונות אינם נגבים ממשועבדים.

ב. לכו"ע הנכסים בחזקת האלמנה, וטעמו של רבי יהודה משום עצה טובה, שלא יסברו שמוכרת הכל למזונות ויחשבו שהיא רעבתנית ולא ישאו אותה לאשה.

ג. לכו"ע הנכסים בחזקת היתומים, וטעמו של רבי יוסי, כשכותבת סתם יפה לה לענין לקוחות (כנ"ל בדרך א), וכדי שלא יאמרו היתומים: מכרת הכל לכתובתך וכבר נתקבלת כולה [באופן שתבוא לגבות הכתובה מהם] - יכולה היא להעמיד עדים שיראו את הנמכר למזונות.

שכיב מרע שאמר: 'תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי' - כשנותנים לו היתומים, בידו להחליט אם נוטל עבור חובו או בתורת מתנה, וכדאי לו ליטול בתורת מתנה שכך יחזור ויגבה חובו מנכסי המת המשועבדים לחובו, שהמתנה אינה נגבית ממשועבדים.

כתובות דף צ"ז. יום ג' ב' דסוכות תשפ"ג

דף צ"ז - ע"א

אלמנה המוכרת למזונות - נחלקו תנאים ואמוראים אם מוכרת פעם אחת כל שנים עשר חודש או פעם אחת כל ששה חדשים, ולכו"ע הלוקח נותן לה מזונות כל חודש, שאם תינשא יתן הנותן בידו ליורשים, ולהלכה מוכרת כל ששה חדשים.

אלמנה המוכרת למזונות אינה יכולה לחזור ולגבות מהלקוחות שמכרה להם עבור גביית הכתובה, שאף שאלמנה או בית דין שמכרו שדה היתומים למזונות או לכתובה וקבלו אחריות, חוזרים הלוקוחות על היתומים ולא על האלמנה והבית דין - היינו אחריות דעלמא, אבל אחריות עצמה קיבלה עליה, ולכן כשמוכרת למזונות לא תמכור כל הנכסים אלא תשייר לגבות ממנו כתובתה.

מכר שדה וידוע שעשה כן מפני שהיה חפץ לקנות שדה או סחורה, ולבסוף לא הוצרך למעות מפני שחזרו בהם המוכרים - המקח חוזר.

משנה . אלמנה מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין, ומן האירוסין - לת"ק מוכרת לכתובתה שלא בבית דין. והטעם: לעולא - משום תקנת חכמים שישאו בעליהם חן בעיניהם ולא ימנעו מלהינשא, לרבי יוחנן - שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין, ונפק"מ בגרושה שרק משום חן שייך בה.

ולרבי שמעון - מן הנישואין שמוכרת למזונות ואי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בית דין מוכרת שלא בבית דין, מן האירוסין שמוכרת רק לכתובתה לא תמכור אלא בבית דין.

דף צ"ז - ע"ב

מגורשת ואינה מגורשת (שזרק לה גט ברה"ר ספק קרוב לו או לה) - בעלה חייב במזונותיה, משום שמעוכבת מחמתו להינשא, אבל לא לאחר מיתה, שמא גרושה היא, ומספק אין מוציאים ממון מן היתומים.

כשם שהאלמנה מוכרת שלא בבית דין, כך יורשיה יורשי כתובתה

דף צ"ט - ע"א

שנינו ברישא: הייתה כתובתה מנה ומכרה מנה ודינר במנה מכרה בטל - אם נאמר ששליח שהוסיף ומכר יותר ממה שאמר לו המוכר נתבטל שליחותו, מדובר גם באופן שהכתובה הייתה מנה ומכרה שזה מנה ודינר בשווה מנה ודינר, ואם לא נתבטל שליחותו מדובר דווקא בשטענתה ומכרה שזה מנה ודינר במנה.

שנינו בסיפא: היתה כתובתה ארבע מאות זוז, מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה, של אחרון מכרה בטל, ושל כולו מכרן קיים - אם מדובר ברישא במכרה בלי טעות אלא שמכרה יותר ממה שמגיע לכתובתה, והחידוש הוא ששליח שהוסיף מכרו בטל, החידוש בסיפא שאם הוזילה במכירתה מכרה בטל, ואם שליח שהוסיף מכרו קיים כנגד שליחותו, וגם ברישא מדובר בהוזילה וקמ"ל שמכרה בטל, קמ"ל בסיפא שאם הוזילה והפסידה לעצמה במכירות הראשונות אין המכירה בטלה, ואף שעדיין לא נפרעה כל כתובתה, ואין גוזרים אטו טעות במנה אחרון.

ללישנא בתרא שליח שהוסיף נחשב כמוסיף על דבריו, וכנגד שליחותו המכירה קיימת, והספק הוא במכר פחות ממה ששלחו - אם יכול לומר לו השליח עשיתי לך טובה שאם הייתי מוכר יותר ולבסוף לא היית צריך למעות לא היית יכול להתחרט, או שהמשלח יכול לומר שאינו רוצה למכור לשני לקוחות, שיתרבו עלי שטרות ויצא הקול שמכרתי שדות.

שנינו: נתן לשליח דינר זהב (ו' סלעים), ואמר לו 'הבא לי חלוק', והביא בג' סלעים חלוק, ובג' טלית, ונמצא הדינר של הקדש - שניהם מעלו. ולרבי יהודה רק שליח מעל, אם שליח שפיחת משליחותו בטלה שליחותו - מדובר שהביא לו חלוק ששזה דינר זהב, ושליח מעל שהוציא ג' סלעים מדעת עצמו על הטלית, ולרבי יהודה הבעל הבית לא מעל מפני שיכול לומר אילו הבאתי לי חלוק בו' סלעים הייתי מקבל חלוק ששזה י"ב סלעים, והוא הדין בשלחו לקנות קטנית במקום שמוכרים באומד, שאם קיבל תמורת ג' קטנית בשווי ו', אילו היה משלם ו' היו מוזילים לו יותר והיה מקבל יותר, אך מודה רבי יהודה בקטנית במקום שמוכרים לפי המידה, שלא היה מקבל יותר אם היה משלם ו'.

דף צ"ט - ע"ב

אם סוברים ששליח שפיחת במכירתו ממה שנשתלח מכרו בטל, מה ששנינו שאם הייתה כתובתה ד' מאות זוז, ומכרה לד' לוקחים, מכירתה מכירה כל זמן שלא הוזילה, אע"פ שהיא שלוחה למכור שדה של ד' מאה זוז, מדובר בשדות קטנות שאינם ראויות לאדם אחד, שלכתחילה היא משתלחת למכור כל שדה בנפרד.

אמר לשליח 'מכור לי בית כור משדותי לאחד ולא לשניים', ומכרו לשניים - מכרו בטל, ואפילו אם תמצא לומר ששליח ששינה ומכר פחות מכירתו מכירה - כיון שגילה דעתו שמקפיד שלא יתרבו עליו שטרות. אמר שימכור לאחד ולא פירש 'ולא לשניים' - נחלקו אמוראים אם הוא גילוי דעת שימכור רק לאחד ולא לשניים, או כיון שאין דרך בני אדם להקפיד בכך אם היה מקפיד היה מפרש 'ולא לשניים', ומה שאמר 'לאחד' הוא רק משום שדרך בני אדם לומר כן.

טעה השליח ומכר קרקע בזול - מכרו בטל אע"פ שאין אונאה לקרקעות, משום ששלחו לתקן ולא לקלקל.

האומר לשליח צא ותרם - תורם כפי מה שאומד דעת בעל הבית, ואם אינו יודע דעתו תורם בכינונית שהיא אחד מחמישים, פיחת או הוסיף עשרה - תרומתו תרומה, אך אם פיחת או הוסיף יותר מעשרה אין תרומתו תרומה, ואף שאילו טעה בעל הבית בעצמו ועלה בידו א' מעשרים תרומתו תרומה - שאני שליח שלתקן שלחו ולא לקלקל.

דף ק' - ע"א

משנה. דיינים שמכרו ופיחתו או הותירו שותות בשותתם - לחכמים מכרם בטל, לרשב"ג - אם טעו עד מחצה מהשווי מכרם קיים,

מוכרים שלא בבית דין, לפי הטעם שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין - גם יורשיה אין נח לו שיתבזו, ולפי הטעם שתקנו חכמים משום חן - היינו רק אם ירשתה בתה או אחותה, וכדי שיהיה להם חן להינשא. מכרה או משכנה או נתנה כתובתה לאחר, או שעשתה הכתובה אפותיקי לאחר - אין לה מזונות, לרבי שמעון אפילו אם עשתה כן במקצת כתובתה.

משנה. לרבי שמעון שאינה מוכרת חוץ לבית דין אלא למזונות - כל שגבתה כתובתה או מכרה או נתנה או משכנה אבדה מזונותיה ואינה מוכרת אלא בבית דין, ולשיטתו אפילו עשתה כן רק במקצת כתובתה, שאין אומרים שמקצת כתובה שנשתיירה ככולה, ולחכמים גם אם מכרה מקצת כתובתה עדיין חייב במזונותיה ומוכרת עבורם חוץ לבית דין, וכותבת בשטר המכירה למזונות מכרתי (משום עצה טובה, כדלעיל ע"א).

והוא אשה בבתוליה יקח' הנאמר בכהן גדול - לרבי מאיר פרט לבוגרת שכלו מקצת בתוליה, שאילו היה כתוב 'הוא אשה בתולה יקח' היה משמע אפילו מקצת בתולים, וכיון שנכתב 'בתוליה' הרי זה מיעוט שצריך כל בתוליה, ו'בבתוליה' בא ללמד שלא הקפידה תורה אלא במקום בתולים, אבל נבעלה שלא כדרכה כשרה. לרבי אלעזר ורבי שמעון בוגרת כשרה, שאילו נכתב 'בתולה' היה משמע כל בתוליה, וכיון שנכתב 'בתוליה' משמע אפילו מקצת בתולים כל שחסרו מעצמם, ו'בבתוליה' בא ללמד שלא יקח זו שנבעלה שלא כדרכה.

דף צ"ח - ע"א

אשה אחת תפסה כוס של כסף עבור חלק מכתובתה, ופסק רבא שעדיין חייבים היתומים במזונותיה, שאין הלכה כרבי שמעון שכל שגבתה מקצת כתובה אין לה מזונות.

אלמנה המוכרת שלא בבית דין - צריכה שבועה שלא גבתה יותר, ואינה צריכה הכרזה.

אלמנה שלקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובתה, אם רצו היתומים להגבות מעות לאחר זמן, נוטלים ממנה השדה, שאומרים לה ממי קבלת מכירה זו וכיצד יצאה מרשותנו, אבל כשמכרה לאחרים יצאה השדה מרשותם, שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור.

משנה. אלמנה שהייתה כתובתה מאתיים, ומכרה שזה מאתיים במנה - נתקבלה כתובתה, שהיא הפסידה. מכרה שזה מנה במאתיים - נתקבלה כתובתה, ואינה יכולה לומר אני הרווחתי.

דף צ"ח - ע"ב

שליח לקנות שקנה בזול - לרבי יהודה הריווח לשליח, לרבי יוסי - בדבר שיש לו קצבה חולקים השליח ובעל המעות, בדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות. ושדה היא דבר שאין לה קצבה, שנמכרת באומד זה בפחות וזה ביוקר.

הייתה כתובתה מנה ומכרה שזה מנה ודינר במנה - מכרה בטל אפילו אם אומרת אחזיר דינר ליורשים, לרשב"ג מכרה קיים עד שיהא נשאר ליתומים שיעור קרקע [שנשאר כעת, וכן אם היה נשאר אילו לא היתה אונאה]: שדה - ט' קב, גנה - חצי קב, ולרבי עקיבא רובע הקב.

הייתה כתובתה ארבע מאות זוז, ומכרה לג' לקוחות שזה מנה במנה, וללוקח אחרון שזה מנה ודינר במנה - רק המכירה האחרונה בטלה.

איבעיא באומר לשליח מכור חצי כור משדותי והשליח מכר כור - האם נחשב מוסיף על דבריו וחצי כור קנה לוקח, או נחשב למעביר על דבריו ולא קנה כלום.

בעל-הבית שאמר לשליח תן חתיכת בשר שיש לי בכלי לאורחים, והשליח אמר לכל אחד שייקח שתיים, והם נטלו שלש, ונמצא שהבשר של קודש - כולם מעלו, ואף שהשליח שינה מדעת בעל הבית מעל בעה"ב - שכל המוסיף על דברי משלחו לא נתבטל חלק השליחות, ואם נאמר שנתבטל כל שליחותו משום שהעביר על דבריו - מדובר שאמר להם השליח: 'טלו אחת מדעתו של בעה"ב ואחת מדעתי', והם נטלו זאת, והוסיפו לקחת שלישיית מדעתם.

שאם לא כן מה כח ב"ד יפה. לרב נחמן - הלכה כדברי חכמים. רבי ביקש לעשות כדברי חכמים, ואמר לפניו פרטא בן רבי אלעזר בן רבי פרטא הגדול: אם כן מה כח בית דין יפה, ונמנע רבי מלעשות כן, וי"א שרבי כבר עשה המעשה, ומחמת דברי פרטא החזירו, שהטועה בדבר משנה חוזר.

אם עשו בית דין הכרזה קודם שמכרו - אפילו מכרו שוה מנה במאתיים או שוה מאתיים במנה מכרם קיים.

שליח שמכר וטעה - נחלקו בדעת רב נחמן אם דינו כדיינים שטעו, שדומה להם שמוכר שלא לצורך עצמו - ואין מכירתו בטל אלא כשטעה בשתות, או דינו כאלמנה שדומה לה שמוכר ביחיד - ובכל טעות מכירתו בטלה, ולהלכה שליח כאלמנה.

האומר לשליח 'צא ותרם' - תורם כפי מה שאומד דעת בעל הבית, ואם אינו יודע דעתו תורם בבינונית שהיא אחד מחמשים, פיחת עשרה או הוסיף תרומתו תרומה. ואף ששליח שמכר וטעה במשהו מכירתו בטלה - כאן אין זו טעות, שטוען בכך אמדתך.

יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם - בית דין מעמידים להם אפוטרופוס ובורר לכל אחד חלק יפה, לשמואל אם הגדילו יכולים למחות, לרב נחמן אינם יכולים למחות שאם כן מה כח בית דין יפה, והיינו אם מוחים ברוחות, אבל אם טעו בית דין בשומא הרי פסק רב נחמן כחכמים שאין אומרים אם כן מה כח בית דין יפה אלא החלוקה בטלה.

אלמנה שמכרה ונמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר - חוזר הלוקח על היתומים, וכן בית דין שמכרו, ואין אומרים שכל הלוקח מבית דין כיון שהם מוכרים בהכרזה הרי הוא בטוח שאילו היו מערערים היו יוצאים מיד ומערערים, ולקחה שלא באחריות.

דף ק' - ע"ב

בית דין שמכרו בלא הכרזה - טעו בדבר משנה וחוזר המכר, ודווקא בדברים שצריכים הכרזה, ובשעה שמכריזים, ובמקום שמכריזים. אבל אין מכריזים על עבדים - שמא ישמעו ויברחו, ולא על מטלטלים ושטרות - שמא יגנבו. ואין מכריזים כשמוכרים לפרוע מס גולגולת היתומים ולמזון האשה והבנות ולקבורה - שאין שהות להכריז. וכן יש מקומות שנוהגים שלא להכריז - כגון בנהרדעא - משום שאם יכריזו לא יקפצו עליהם קונים, שגנאי הוא להם, שמבזים אותם וקורים להם 'אוכלי שדות הכרזה'.

מטלטלים של יתומים - שמים אותם ומוכרים אותם סמוך למיתת אביהם שמא ירקבו, אך אם יום השוק קרוב ממתינים ליום השוק.

רב כהנא היה בידו שיכר של יתומים, והמתין מלמכור עד ימי הרגל שהכל צריכים לכך ומשלמים במזומנים, ואף שע"י ההמתנה יהיה לו טעם הקרוב להחמיץ.

יכול לנהוג במטלטלים של יתומים כשם שנוהג בשל עצמו, ולכן התיר רב אשי לרבינא להסיע חבית של יין של יתומים בספינה למכור היין במקום אחר, כשם שנוהג בשלו, ואין צריך לחשוש לטביעה.

כתובות דף ק"א. יום שב"ק ו' דסוכות תשפ"ג

דף ק"א - ע"א

משנה. הממאנת אין לה כתובה - כיון שיוצאת מעצמה, ואין לה פירות [היינו שאינו חייב בפדיונה שהוא תמורת אכילת פירות, וי"א דהיינו שאם אכל פירות נכסי מלוג שלה א"צ לשלם], ולא מזונות - שאם הלך למדינת הים ולוותה ואכלה ואח"כ מיאנה - פטור מלשלם, בלאות של נכסי מלוג וצאן ברזל - אם הם בעין יש לה שאין לקונסה, ואם אינם בעין אין לה, ולא פסלה מכהונה, ואינה צריכה להמתין ג' חדשים להינשא לאחר, ומותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו. לא מיאנה אלא נתגרשה - פסלה מן הכהונה, ונפטלו הוא והיא בקרובים, וצריכה להמתין ג' חדשים.

קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה, לרבי אליעזר - אין מעשה קטנה כלום, ואין בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, ואינו יורשה, ואינו מטמא לה, ואינה כאשתו

לכל דבר. לרבי יהושע - מעשה קטנה נחשב, ובעלה זכאי בכל הנ"ל. לשמואל - לדעת רבי יהושע אם נתגרשה יש לה כתובה, לרב גם לרבי יהושע אין לה כתובה, שלא תיקנו חכמים בנשואי קטנה אלא זכויות הבעל כדי שישאו אותה ולא ינהגו בה מנהג הפקר, אבל לא תקנו לאשה זכויותיה.

השניה - מפני שהם נשואי עבירה אין לה כתובה פירות ומזונות, ואין לה בלאות של נכסי מלוג, אבל יש לה בלאות של נכסי צאן ברזל, שהפכו חכמים הדין כדי לעקור מהם תורת נישואין, שמעיקר הדין יש לה בלאות של נכסי מלוג כשבלה הקרן - אך קנסו בזכויותיה, ומעיקר הדין בלאות צאן ברזל שהוציא ברשות אינו חייב להחזיר - אך קנסוהו בזכויותיו.

איילונית שלא הכיר בה - אין לה כתובה פירות ומזונות, שמקח טעות הוא. ובלאות - אם הן בעין יש לה בין של נכסי מלוג ובין של נכסי צאן ברזל, ואם אינן בעין - נכסי מלוג שלא היה לו לבלות הקרן שהוא שלה - משלם לה, צאן ברזל שהוציאם ברשות - אין לה. הכיר בה שהיא איילונית - הרי היא כאשה גמורה.

אשה המכניסה לבעלה כסות בנכסי מלוג - לרב כהנא הכסות הוא קרן, ונמכר ויקח בו קרקע והבעל אוכל הפירות, ולרב נחמן לבישת הכסות היא פירות, ולרוביה הבעל עד שתבלה. נשים שאמרו חכמים שאין להם כתובה, כגון הממאנת השניה והאיילונית - היינו מנה ומאתיים, אבל תוספת יש לה, שמתנה בעלמא היא. נשים שאמרו חכמים שיוצאת שלא בכתובה, כגון עוברת על דת, ונמצאו עליה נדרים או מומים, והמקללת יולדיו בפניו - אין להם תוספת, וכל שכן מנה מאתיים.

דף ק"א - ע"ב

היוצאת מבעלה מחמת שם רע בזנות - לרבי מנחם סתימתאה הפסידה בלאות של נכסי מלוג הקיימים, לחכמים לא הפסידה. אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתנה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר - יש להם כתובה, ודווקא אם הכיר בפסול קודם שנשאם, אבל לא הכיר בפסול אין להם כתובה (ודברי רב הונא שבכל אופן יש להם - הופרכו מברייתא).

הדרן עלך אלמנה ניזונת

פרק שנים עשר - הנושא את האשה

משנה. הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה מאיש אחר חמש שנים - חייב לזונה ה' שנים. גירשה ונשאת לאחר, ופסק גם הוא לזון בתה ה' שנים - שניהם חייבים במזונות הבת, ואין הראשון יכול לומר לא קבלתי לזונה אלא בזמן שאמה אצלי, ואינם יכולים לומר הרי אנו זנים אותה כאחד, אלא אחד זנה והשני נותן לה דמי מזונות. נשאת הבת - הבעל נותן לה מזונות, ושני הראשונים נותנים לה דמי מזונות. מתו אלו שהתחייבו לזונה - בנותיהם ניזונות מנכסים בני חורין, ואותה הבת ניזונת מנכסים משועבדים, מפני שהיא כבעלת חוב שהרי כתבו לה שטר. הפיקחים היו כותבים לנשותיהם: על מנת שאזון בתך ה' שנים כל זמן שאת עמי.

המודה לחבירו בפני עדים חייב אני לך מנה - פטור. ואם הוסיף אתם עדי - חייב. ואם כתב בשטר 'חייב אני לך מנה' ולא כתב 'אני פלוני', ולא חתם שמו, ומסרו לו בפני עדים - לרבי יוחנן הרי זה כאומר 'אתם עדי', וחייב, ולריש לקיש פטור.

כתובות דף ק"ב. יום א' ז' דסוכות הושענא רבא תשפ"ג

דף ק"ב - ע"א

חידוש המשנה שהנושא אשה ופסקה עמו כדי שיזון בתה ה' שנים שחייב בכך - לרבי יוחנן מדובר במסר שטר בפני עדים שכתב בו שחייב לו זאת, ואע"פ שלא חתם שמו מתחייב, ולריש לקיש שאין חייב באופן זה - מדובר כשפסקו זאת ביניהם קודם הקידושין, והם הדברים הנקנים באמירה אף בלא קנין. שנינו: החייב בפדיון בהן שכתב לכהן 'אני חייב לך ה' סלעים' חייב ליתן לו ה' סלעים ובנו אינו פדוי, לרבי יוחנן - שמועיל השטר להתחייב לו, והתחייב בחוב ה' סלעים, ולכן אין בנו פדוי כשמשלם החוב. ולריש לקיש שאין השטר מחייבו - כאן הועיל השטר לחייבו כיון שמשועבד מדאורייתא לפדות בנו, והשטר רק מברר לאיזה כהן חייב דמי הפדיון, ואמנם

מדאורייתא בנו פדוי מתי שיתן לו, ורק מדרבנן אינו פדוי גזירה שמא יאמרו שפודים בשטרות.

ערב היוצא בשטר תחת חתימת העדים - לרבי ישמעאל גובה מנכסים בני חורין של הערב ולא ממשועבדים, כיון שאין העדים חתומים על התחייבותו הרי זה כמלוה על פה, לכן ננס - פטור הערב לגמרי, שלא על אמונתו הלווהו.

דף ק"ב - ע"ב

מה שמועיל לרבי ישמעאל חיוב הערב בשטר שאין העדים חתומים עליו היינו אפילו לריש לקיש, משום שמשמע בשטר מדאורייתא, כמו שנאמר 'אנכי אערבנו', מה שאין כן הכותב בשטר 'חייב אני לך' אין עליו שיעבוד מדאורייתא קודם לכן. ודברי רבי יוחנן אמורים דווקא בשיטת רבי ישמעאל, שסובר שגם מי שאינו ערב מתחייב על ידי שטר, אבל בשיטת בן ננס שאפילו הערב אינו מתחייב אף שהוא מדאורייתא, כל שכן הכותב סתם.

פסיקה שבשעת קידושין סבר רבא שמועיל לחייב האב רק בביתו נערה, משום שנהנה מכסף הקידושין שניתן לו, והגמרא דוחה שהרי מועיל גם לחייב אבי החתן אף שאין מגיעה שום הנאה לידו, אלא הטעם שמועיל משום שנהנים שמתחתנים זה עם זה וגמרו ובכך הקנו זה לזה.

ספק בגמרא אם נתנו חכמים לכתוב הפסיקה שביניהם בשטר ועדים, או שכיון שלא היה קנין אין לכתוב, שלא יבואו בשטר לגבות ממשועבדים.

שינוי במשנה שאם מתו בעליה שקיבלו עליהם לזון את בתה, בנותיהם שנולדו מהם ניזונות מנכסים בני חורין, ואותה הבת ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב, אם נאמר ששטרי פסיקתא לא ניתנו להיכתב ואין גובים ממשועבדים צריך לומר שמדובר בקנו מידו, ואף שקנו מידו גם לזון בנותיו, וכגון שילדה ממנו בת וגירשה, וכשהחזירה קנו מידו שיזון גם בתו, אף על פי כן אינה ניזונת מנכסים משועבדים, שכיון שחייב לזון בנותיו אחר מיתתו בתנאי בית דין, חוששים שמא מסר להם כספים למזונותיהם קודם מיתתו.

מי שמת והניח בן קטן - דר עם עמו ולא עם יורשי האב, משום מעשה שהיה ששחטוהו היורשים כדי לרשת אותו.

הניח בת - אפילו היא גדולה תגדל אצל אמה, ואף כשניזונת מן היורשים אינם יכולים לכופה לדור עמם.

כתובות דף ק"ג. יום ב' ש"ע - שמחת תורה תשפ"ג

דף ק"ג - ע"א

המשכיר ריחיים והתנה עם השוכר לטחון לו למזונות ביתו בשכרו, לבסוף נתעשר המשכיר וקנה ריחיים לטחון בה למזונות ביתו - אינו יכול לכוף השוכר שיתן לו דמי שכירות, ואינו דומה למשנה שהפוסק לזון את בת אשתו ונשאת לאחר וגם הוא פסק לזונה שנותן דמי המזונות - שם אינה יכולה לאכול פעמיים, אבל כאן יכול המשכיר לטחון ולמכור, אמנם אם השוכר יכול למצוא לטחון בשכר כופים על מידת סדום שיתן למשכיר דמים.

משנה. אלמנה משתמשת במדור בעלה, בעבדים בשפחות בכרים בכסותות בכלי כסף וזהב, כדרך שהשתמשה בחיי בעלה, שכך כתב לה בכתובתה 'ואת תהא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מגר ארמלותיך בביתי'.

אמרה אי אפשר לזון מבית אבא - יכולים היורשים לומר לה רק אם את אצלנו יש לך מזונות, שברכת הבית מרובה, אמנם חייבים ליתן לה בניכוי ברכת הבית. ואם טוענת שאינה יכולה לדור עמהם מפני שהיא ילדה והם ילדים זנים אותה כדרכה בבית אביה.

'בביתי' שבלשון כתובה נדרש 'ולא בבקתי' - שאם היה ביתו צר לא קיבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה שם.

יתומים שמכרו מדור אלמנה - לא עשו ולא כלום, שמשועבד לה מחיי בעלה, אבל יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים שהדין הוא שהבנות יזונו מהם והבנים ישאלו על הפתחים - מה שמכרו מכרו, שאינם משועבדים לבנות מחיים.

מדור אלמנה שנפל - אין היורשים חייבים לבנותו, ואף מונעים אותה לבנות משלה, ואיבעיא אם שיפצה האם מוציאים אותה בטענה שלולי השיפוץ היה נופל.

לשון חכמים יש ללמוד ממנו: ברכה - שברכת הבית מרובה. עושר - שננתנו עצה לקונה פירות הרבה ואינו רוצה שהמוכר יחזור בו שישכור את מקומם. מרפא - שאמרו שחטים לעוסות יפים למכה. בשעת פטירתו של רבי אמר: לבני אני צריך, אמר להם:

הזהרו בכבוד אמכם - שהיתה אשת אביהם שאין מצווים בכבודה מדאורייתא (מריבוי 'את אביך', 'ואת אמך' זו בעל אמך, ו' של ואת אמך' - לרבות אחיך הגדול) אלא מחיים.

נר היא דלוק במקומו, שולחן היא ערוך במקומו, מיטה תהא מוצעת במקומה - שהיה בא לביתו כל ערב שבת, עד ששמע ששפחתו משתקת שכירתו מפני שרבי יושב כאן, הפסיק לבא כדי שלא להוציא לעז על צדיקים ראשונים.

יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי בעולם העליון, ואכן מתו ונקברו לפניו, והוצרך להודיע סיבת מיתתם כדי לשמשו - שלא יטעו העולם לומר שמתו מחמת שעברו דבר איסור ולכן לא זכו להתעסק בו, ועד כעת חיו בזכות רבי.

דף ק"ג - ע"ב

אמר רבי: לחכמי ישראל אני צריך, נכנסו אצלו ואמר להם:

אל תספדוני בעיירות - משום הכבוד, שכשיספידוהו בכרכים יבואו כולם מהכפרים ועיירות (שהם קטנים מהכרכים).

הושיבו ישיבה לעסוק בתורה לאחר שלושים יום, שאיני עדיף ממשה רבינו שנאמר בו 'ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלושים יום', ומכאן ואילך ספדו ביום ולמדו בלילה, או ספדו בלילה ולמדו ביום, עד שנים עשר חודש.

אף ע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני יתמנה לנשיא - שהוא הבכור וממלא מקום אבותיו ביראת חטא. חנניא בר חמא יושב בראש הישיבה.

ביום פטירתו של רבי יצאה בת קול שכל מי שהיה בפטירתו מזומן לחיי עולם הבא, כובס אחד שהיה בא כל יום לפני רבי לא בא באותו יום, כששמע הבת קול נצטער ועלה לגג ונפל ממנו, יצאה בת קול שגם הוא מזומן לחיי העולם עולם הבא.

חנינא בר חמא לא קיבל עליו לעמוד בראש הישיבה, מפני שר' אפס היה גדול ממנו שתי שנים ומחצה, ישב ר' אפס בראש, וישב רבי חנינא בחוץ משום שלא היה כפוף לר' אפס, וישב עמו לוי, וכשנפטר ר' אפס וישב רבי חנינא בראש לא היה ללוי מי שישב אצלו והלך לבבל, וכששמע רב שהגיע לוי לבבל הבין שנפטר ר' אפס, שאין לומר שעדיין ר' אפס עומד בראש הישיבה ורבי חנינא נפטר ולכן הגיע לוי לבבל, שלוי היה כפוף לר' אפס והיה יושב בפנים, או כיון שרבי אמר שרבי חנינא ישב בראש מוכרח שיתקיים הדבר, שנאמר בצדיקים 'ותגזר אומר ויקם לך'.

שתי דרכים בגמרא מי נפטר קודם: רבי נפטר לפני רבי חייא - ורבי חייא הוא שאמר שראה ארונו של רבי והוריד עליו דמעות, וכן אמר שאותו יום שמת רבי בטלה קדושה, וכשחלה רבי ראהו רבי חייא בוכה, ואמר לו: תניא, מת מתוך שחוק - סימן יפה לו, וכן אם מת ופניו למעלה, פניו כלפי העם, פניו צהובים ואדומים, בערב שבת, במוצאי יום הכיפורים, מחולי מעיים - שרובם של צדיקים מתים מחולי זה. ואם מת מתוך בכי, פניו למטה, פניו כלפי הכותל, פניו ירוקים, במוצאי שבת, בערב יום הכיפורים - סימן רע לו. והשיבו רבי שבוכה על תורה ומצוות שיתבטל מהם. ולדרך ב' רבי חייא נפטר לפני רבי - ורבי הוא שאמר כל הנ"ל על רבי חייא. רבי לא מינה את רבי חייא לעמוד בראש הישיבה: או משום שנפטר לפניו, או משום שהיה רבי חייא עסוק במצוות ולא רצה רבי לבטלו מכך.

כשהיה ריב בין ר' חנינא ורבי חייא, אמר רבי חנינא לרבי חייא: איתי אתה רב, והלא אם ח"ו נשתכחה תורה מישראל אחזירנה בפלפולי. השיבו רבי חייא: אני עושה שלא תהא תורה משתכחת מישראל, שאני זורע וזרעוני פשתן וקולע ממנו רשתות וצד צביים, ומאכיל ליתומים בשרם ועושה מעורותיהם קלפים, והולך למקום שאין מלמדי תינוקות וכותב חמשה חומשי תורה לה' תינוקות, ושונה ששה סדרי משנה לשש תינוקות, ואומר לכל אחד שישנה סדרו לחבירו. ועל כך אמר רבי: כמה גדולים מעשה חייא, ושאלו שמעון בנו: אפילו ממך? וענה לו: כן, ושאלו רבי ישמעאל האם גדולים אפילו ממעשי אביו רבי יוסי, והשיבו: ח"ו, לא תהא כזאת בישראל.

אמר להם רבי: לבני קטן אני צריך, נכנס רבי שמעון, ומסר לו סדרי חכמה.

אמר להם: לבני גדול אני צריך, נכנס רבן גמליאל, ומסר לו סדרי נשיאות: בני נהוג נשיאותך ברמים - שתהא יושב בין הגדולים, זרוק מרה בתלמידים - שתהא אימתך עליהם, והיינו בפרהסיא אבל בצינעה יש לכבדם כאמור 'את יראי ה' יכבד' - זה יהושפט מלך יהודה, שכשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי.

מקומו של רבי היה בבית שערים, כמו ששינונו 'צדק צדק תרדוף' - הלך אחר רבי לבית שערים, וכשחלה הביאווהו לציפורי שיושבת בראש ההר כציפור ויש בה אויר טוב, וכשנפטר החזירוהו לקברו המוכן לו בבית שערים.